

HØJESTERETS DOM

afsagt torsdag den 30. april 2026

Sag 83/2025

(2. afdeling)

Anklagemyndigheden

mod

T

(advokat Gert Dyrn, beskikket)

I tidligere instanser er afsagt dom af Retten i Næstved den 16. februar 2024 (1812/2023) og af Østre Landsrets 23. afdeling den 18. juni 2025 (S-597-24).

I pådømmelsen har deltaget fem dommere: Poul Dahl Jensen, Michael Reklings, Jan Schans Christensen, Jørgen Steen Sørensen og Julie Arnth Jørgensen.

Påstande

Dommen er anket af T med påstand om, at byrettens dom stadfæstes, subsidiært at straffen gøres delvist betinget, eventuelt med vilkår om samfundstjeneste.

Anklagemyndigheden har påstået skærpelse.

Supplerende sagsfremstilling

Anklagemyndigheden har til brug for Højesterets behandling af sagen indhentet en række politirapporter med udtalelser fra behandlere og plejepersonale vedrørende T og hendes datter, D.

Af en udtalelse af 24. februar 2026 fra overlæge Malene Børresen, Afdelingen for Børn og Unge, Rigshospitalet, fremgår bl.a.:

”D...

Der er udbedt følgende: Tilstand, herunder om der er tale om en særlig tilstand samt hvilke andre behandlings- og plejemuligheder, der findes.

D 22. 9 2022 Indlagt efter højenergi traume som passager i bil. Jeg har kendt patienten og hendes familie siden indlæggelsen på intensivafdelingen i september 2022.

Motorisk

Pt er tetraplegisk, dvs. lam i arme og ben efter brud af ryghvirvel (C2) i fbm. ulykken. Hun kan bevæge sine skuldre men ikke løfte overarme. Hun er over årene blevet tiltagende spastisk især benene men også højre side af halsen og er ikke meget for at dreje nakken mod venstre. Dette er en typisk udvikling og medfører øget spasticitet trods manglende funktion efter rygmarvstraume. Derfor får hun botox (muskelaflappende) i halsmuskel og benene. Det bevirker mindre tvangsholdning af hoved, samt modvirker at hendes fødder går i spidsfod. I januar 2026 blev hun opereret med forlængelse af højre akillessene.

Hun vil ikke genvinde motorisk funktion af hverken ben eller arme

Ryg

Januar 2026. Opereret for tiltagende neuromuskulær skoliose, dvs. skævhed i ryggen pba af svag muskelstyrke. Indgrebet og indlæggelsen var ukompliceret.

Sensorisk

D kan ikke mærke sine arme eller ben men kan have smerter i nakken grundet tvangsholdning.

Kognitivt

D er veltalende, og ved hvad hun vil. Hun er efter sommerferien startet i alm. skole + SFO og synes det er godt, både fagligt og socialt, stortrives. De er 22 elever i klassen inkl. D. Er begyndt på legeaftaler hjemme. Kan være træt efter skole men oftest med stort humør og klar på at lege videre. D sover godt om natten og kan derfor klare skoledagen.

Vejrtrækningen

Pt. er i respiratorisk behandling 24 timer i døgnet. Hun er tracheostomeret, dvs. har et rør i halsen som respiratoren er tilknyttet. Hun kan tale med sin tracheostomi. Pt. er grundet kronisk respiratorbehandling i øget risiko for lungebetændelse, men har kun været indlagt for dette 2 gange siden sommeren 2024.

Mave tarm

Pt. fik i fbm. ulykken læsion af tyndtarm og tyktarm. Hun havde i starten en ileostomi (tyndtarm lagt ud gennem bugvæggen) men fik februar 2025 lukket denne og anlagt en kolostomi (tyktarmen gennem bughulen. Denne fungerer godt med lind velfordøjet afføring

D ernæres gennem sonde anlagt gennem bugvæggen ind til mavesækken, (mickeyknap). Den bruges også til væsker og medicin.

Urinveje

Grundet tetraplegien er D kronisk urinkateterbærer og i øget risiko for urinvejsinfektioner

Håndtering af D fysiske udfordringer og trivsel

Mor har siden ulykken og allerede under det langvarige forløb på intensivafdelingen vist sig yderst kompetent til at håndtere de mange fysiske udfordringer D har. Hun varetager Ds behov meget godt og kompetent.

Mor tager hjemmefra relevant kontakt til de relevante afdelinger, hvis hun bemærker noget nyt ved Ds tilstand, f.eks., at der kunne være tegn på lungebetændelse eller urinvejsinfektion. Hvis hun har bemærket rødme, eller tegn på sår et sted, hvis hun mistænker fejl på respiratoren osv.

Under indlæggelsen har jeg desuden bemærket helt relevant observation af ændring af Ds tilstand. F.eks., hvis D skal suges, skal vendes, ikke kan rumme sin mad reagerer hun på det ud over, hvad forældre normalt bemærker. Mor handler relevant og sikkert, hvis der er behov for sugning af Ds luftveje, skylning af katetre, stomipleje og i det hele taget plejen af D. Mor kommer med gode forslag til ændring, hvis der er noget som ikke fungerer optimalt.

Mor er en kæmpe faktor for Ds trivsel. Da Mor ikke var til stede på Rigshospitalet efter operation i februar 2025 oplevede jeg, at D trækker sig fuldstændig ind i sig selv. Hun talte ikke, udviste angst og uro. Det ændrede sig momentant, da mor kom tilbage på afdelingen. Jeg har kun set stor omsorg for D fra mors side.

Forventet forløb fremover og særlig tilstand:

Det forventes at hun kognitivt udvikler sig alderssvarende i sit eget tempo, givet hun får de rette betingelser.

D forventes at være respiratorafhængig og lam resten af livet. Det forventes, at D vil have fortsat brug for permanent urinvejskateter. Det er muligt, at D skal opereres igen i bevægeapparatet.

Ds tilfælde er en meget særlig situation med mange plejemæssige opgaver, som kræver godt kendskab til hende, hendes psyke og hendes udfordringer. Det vurderes, at det kun er mor, som har overblik over denne yderst komplekse patient. Mor reagerer relevant og prompte på selv små afvigelser, som f.eks. tegn på urinvejsinfektion, forstoppelse, sår mv. Og søger relevant hjælp hos sundhedspersonale ved tvivl. Derudover, er det gode samspil mellem patient og mor yderst vigtig for Ds trivsel. Det vurderes, at der vil være stor risiko for mistrivsel, øget sygelighed og psykisk regression, hvis D ikke er sammen med sin mor.”

Af en afhøringsrapport af 18. februar 2026 fremgår, at sygeplejerske Liv S. Barfod har forklaret bl.a.:

”Afhørte forklarede at T er en omsorgsfuld og kærlig mor, der på den bedst mulige måde forsøger det bedste for sin datter, med de kort hun har på hånden.

Udfordringerne afhørte oplever skyldes i høj grad, at det kan være svært for familien at passe ind i de rammer man skal være i, for at være i et liv hvor ens private hjem er omdannet til et hospital, og hvor der altid er fagprofessionelle omkring en. Ligesom den kommunale behandling af sagen har været kompleks idet der har været nye sagsbehandlere flere gange, der ikke kender til den meget komplicerede sag det er at behandle D.

Afhørte beskrev at T helt fra start af, har ønsket at kunne varetage behandlingen af D selv, og gerne vil kunne varetage hendes behov.

Det er afhørtes oplevelse, at familien har særlige behov, men det er ikke unormalt for en familie der står i en krisesituation som de gør.

Afhørte har tidligere også haft gjort brug af mormor som ressourceperson, og har også forsøgt at hjælpe T med at få mormor som lønnet aflastning til T.”

Af en afhøringsrapport af 18. februar 2026 fremgår, at respiratorisk hjælper Lis Hansen har forklaret bl.a.:

”Afhørte beskrev T som en god og kærlig mor. Hun er omsorgsfuld og gør det bedste for sit barn. De har et rigtig godt samarbejde.

...

Afhørte vurderede at T klarede de plejemæssige ting omkring D meget fint. Hun gør alt det man kan forvente af hende som mor og som plejer. Det var hendes vurdering at hun gør det bedre end man kan forvente.

Det ville være en forfærdelig situation for D hvis ikke T var til hende. Afhørte havde tidligere oplevet at D var gået fuldstændig ind i sig selv i forbindelse med at T var blevet bortvist fra Rigshospitalet. Hun havde bare ligget og stirret op i loftet og ingen kunne komme ind til hende. Dette havde fået afhørte og hendes kollega til at lave en indberetning til kommunen.”

Af en afhøringsrapport af 18. februar 2026 fremgår, at respiratorisk hjælper Mette I. A. Brøner har forklaret bl.a.:

”Afhørte beskrev T som en sød og omsorgsfuld mor, der vil sin datter det allerbedste. T søger relevant hjælp i forhold til at give sin datter de bedste forudsætninger for at kunne [interagere] med hendes jævnaldrende kammerater. Bl.a. har hun været med i skole og forklare børnene om Ds livssituation.

T er Ds eneste primære omsorgsperson. T er rigtig god til at tage ansvar for D, og har det også klart bedst med selv at have ansvaret.

Mormor aflaster T af og til.”

Af en afhøringsrapport af 18. februar 2026 fremgår, at sygeplejerske Majbritt Hågensen har forklaret bl.a.:

”Afhørte beskrev T som en rigtig god mor, på de præmisser hun kan. T og D er meget tætte og D er meget glad for sin mor.

...

T er Ds eneste primære omsorgsperson.

...

Foreholdt til Ts plejeevner kan hun fuld ud varetage D. Det indebærer blandt andet at hun kan ordne udstyr og pleje hende. Afhørte oplyste, at T er den forældre hun har mødt der er bedst til at håndtere selve plejen og behandlingen af maskinerne og udstyret.

Hvis T ikke var der for D, ville det til at begynde med blive meget svært for D. Afhørte var bekendt med at da T ikke måtte komme på Rigshospitalet holdt D fx op med at tale. Afhørte understregede dog, at det selvfølgelig ville være svært for alle børn at skulle undvære deres forældre.”

Af en afhøringsrapport af 19. februar 2026 fremgår, at hjemmesygeplejerske Mette O. Gringer har forklaret bl.a.:

”Afhørte forklarede, at T er den primære omsorgsperson. Afhørte var bekendt med at mormor tidligere havde været en form for aflastning. Hun var ikke bekendt med hvordan det var nu.

Ved afhøringens afslutning udtalte afhørte spontant: Vil du ikke høre hvad jeg synes? Jeg oplyste hende om, at jeg ikke var bekendt med hvad hun mente, hvortil hun oplyste at: *Det vil være synd for D hvis hun skulle undvære sin mor. T er på 24/7 med D, og et fængselsophold vil være som en form for ferie for hende, hvorimod D vil savne sin mor. Der vil kun være en taber i dette og det vil være D. Den pige har allerede været for meget igennem.*”

Af en afhøringsrapport af 23. februar 2026 fremgår, at dagvagt Yeliz Sert har forklaret bl.a.:

”Afhørte forklarer at T er meget dygtig til at varetage plejen ad sin datter. Hun er bedre end alle medarbejderne og ved hvornår hun skal hoste og suge D, ligesom hun er rigtig god til at berolige D med kys og kram. T varetager også legeaftaler, og køber rigtig mange gaver til D. Der ikke nogen tvivl om at T gør sit bedste for D, selv om det også kan være svært. T varetager også plejeopgaverne hvis der er sygdom i plejeteamet, hvor hun så enten er vågen om natten eller er med hende i skole.

Afhørte forklarede, at D har det svært når T ikke er der. Hun har opfattelsen af, at D "lukker ned" når hun ikke kan få sin mor. D har næsten lige været på hospitalet og mens T ikke var der, ville hun ikke have noget at spise eller drikke, ligesom hun græd og ville have sin mor. Det er afhørtes opfattelse, at D er meget følelsesmæssig afhængig af sin mor.

Afhørte forklarede, at D sagtens ville kunne plejes af andre, men hun ville ikke kunne trives uden sin mor. Afhørte forklarede, at selv om D er hos sin mormor er det stadig mor som D søger bl.a. med opkald over Facetime."

Den 4. marts 2026 traf X-by Kommune afgørelse om ikke at iværksætte en børnefaglig undersøgelse og en forældrekompetenceundersøgelse. Af en statusudtalelse fra kommunens Familie- og Ungeindsats, der var vedlagt som bilag til afgørelsen, fremgår bl.a.:

"FUI har varetaget familiebehandling i hjemmet hos T og hendes datter D i perioden fra den 5. maj 2025 og frem til d.d. den 19. februar 2026. [...] Indsatsen har haft til formål at understøtte Ds trivsel og udvikling samt at støtte T i at udvikle hensigtsmæssige forældrestrategier. Familiebehandlingen har bestået af hjemmebesøg ugentligt samt løbende telefonisk kontakt. Der har desuden været afholdt individuelle samtaler med T og tværfaglige møder med relevante samarbejdspartnere.

T er Ds primære omsorgsperson. T varetager den daglige omsorg og har det overordnede ansvar for pleje, struktur, koordinering og kontakt til sundheds- og behandlingsmæssige instanser. D fremstår tydeligt knyttet til T og søger hende naturligt i situationer, hvor hun har behov for tryghed, støtte eller følelsesmæssig regulering. I observerede samspil ses D finde ro i Ts guidning, og T fremstår tryk i varetagelsen af både de daglige og de behandlingsmæssige opgaver omkring D.

...

D fremstår som et barn, der er selektiv i sine relationer og naturligt søger sin primære omsorgsperson for tryghed. Hun har igennem sit liv haft kontakt med mange fagpersoner, og det vurderes forståeligt, at hun kan være tilbageholdende i mødet med nye relationer. Hendes tilknytning til T fremstår som en stabil og central faktor i hendes hverdag, der er af stor betydning for hendes daglige trivsel."

Kriminalforsorgen har til brug for sagen for Højesteret udarbejdet en personundersøgelse af 11. marts 2026 om T. Af undersøgelsen fremgår bl.a.:

"Kriminalforsorgens konklusion:

Det er Kriminalforsorgens vurdering, at T er egnet til at modtage en hel eller delvis betinget dom med vilkår om samfundstjeneste, hvortil det skal anbefales, at der fastsættes vilkår om tilsyn af Kriminalforsorgen i prøvetiden.

Finder retten, at sagen kan afgøres med en betinget dom uden vilkår om samfundstjeneste, skal det anbefales, at der alene fastsættes prøvetid."

Udover de i byretten nævnte domme er T straffet ved Retten i Glostrups dom af 27. maj 2024 med 4 dagbøder á 125 kr. for butikstyveri begået i november 2023.

Retsgrundlag

Straffelovens § 249 har følgende ordlyd:

”Den, som uagtsomt tilføjer nogen betydelig skade på legeme eller helbred, straffes med bøde eller fængsel indtil 4 måneder eller under særligt skærpende omstændigheder med fængsel indtil 8 år.

Stk. 2. Det anses som en særligt skærpende omstændighed efter stk. 1, hvis forholdet er begået i forbindelse med spirituskørsel, overtrædelse af færdselslovens § 54, stk. 1 eller 2, særligt hensynsløs kørsel eller de groveste hastighedsovertrædelser.

Bestemmelsen fik sin nuværende ordlyd ved lov nr. 263 af 11. februar 2026. Den foreliggende sag er ikke omfattet af denne lovændring, men af den ændring af bestemmelsen, der trådte i kraft den 1. marts 2021, jf. lov nr. 2019 af 27. februar 2021.

Af forarbejderne til lovændringen (Folketingstidende 2020-21, Lovforslag nr. L 141, tillæg A, side 17) fremgår bl.a.:

”Med forslaget forudsættes det, at straffniveaue i sager om uagtsom betydelig legemsbeskadigelse begået i forbindelse med spirituskørsel, overtrædelse af færdselslovens § 54, stk. 1 eller 2, eller særligt hensynsløs kørsel, skærpes med 100 pct. i forhold til det gældende straffniveau. Det forudsættes i den forbindelse, at straffen for uagtsom betydelig legemsbeskadigelse begået i forbindelse med de groveste hastighedsovertrædelser fastsættes på et tilsvarende niveau.

Forslaget indebærer herved, at en overtrædelse af straffelovens § 249, 2. pkt., i normaltilfælde, der i dag ville blive straffet med 6 måneders fængsel, fremover som udgangspunkt vil skulle straffes med 1 års fængsel.

For nærmere beskrivelse af, hvad der kan udgøre yderligere straffskærpende omstændigheder henvises til bemærkningerne til lovforslagets § 1, nr. 3.

Strafniveaue for de grove tilfælde af uagtsom betydelig legemsbeskadigelse begået i forbindelse med spirituskørsel, overtrædelse af færdselslovens § 54, stk. 1 eller 2, eller særligt hensynsløs kørsel, som i dag ifølge retspraksis ses at være fra 8 måneder til 1 års fængsel, forudsættes ligeledes skærpet med 100 pct. Forslaget indebærer herved, at en grov overtrædelse af straffelovens § 249, 2. pkt., der i dag ville blive straffet med 1 års fængsel, fremover som udgangspunkt vil skulle straffes med 2 års fængsel.

Strafniveaue for de groveste tilfælde af uagtsom betydelig legemsbeskadigelse begået i forbindelse med spirituskørsel, overtrædelse af færdselslovens § 54, stk. 1 eller 2, eller

særligt hensynsløs kørsel, som i dag straffes med mere end 8-12 måneders fængsel, skærpes tilsvarende.

Fastsættelse af straffen vil fortsat bero på domstolenes konkrete vurdering i det enkelte tilfælde af samtlige omstændigheder i sagen, og det angivne strafniveau vil kunne fraviges i op- eller nedadgående retning, hvis der i den konkrete sag foreligger andre skærpende eller formildende omstændigheder, jf. herved de almindelige regler om straffens fastsættelse i straffelovens kapitel 10.”

Straffelovens § 56, stk. 1, har følgende ordlyd:

”Finder retten det upåkrævet, at fængselsstraf kommer til fuldbyrdelse, bestemmes det i dommen, at fuldbyrdelsen udsættes og bortfalder ved udløbet af prøvetiden.”

Bestemmelsen fik sin nuværende ordlyd ved lov nr. 152 af 18. februar 2015. Af forarbejderne (Folketingstidende 2014-15, 1. samling, Lovforslag nr. L 50, tillæg A, side 18 ff.) fremgår bl.a.:

”Til nr. 2 (§ 56)

Straffelovens § 56 er grundbestemmelsen om, at en straffedom kan gøres betinget.

...

Med den foreslåede affattelse af straffelovens § 56, stk. 1, videreføres det gældende kriterium for at gøre en straf - fremover en fængselsstraf - betinget, nemlig at retten finder det ”upåkrævet”, at straf - fremover fængselsstraf - kommer til fuldbyrdelse.

Der lægges på dette punkt ikke op til principielle ændringer af den eksisterende praksis med hensyn til, hvornår en fængselsstraf kan gøres betinget, jf. dog nedenfor om betinget fængsel med vilkår om samfundstjeneste.

Udgangspunktet vil fortsat være, at straffe på op til 1½ års fængsel kan gøres betinget, eventuelt med vilkår om samfundstjeneste, hvis gerningsmanden ikke tidligere er straffet med betinget eller ubetinget fængsel for ligeartet kriminalitet. Betinget fængsel vil afhængig af de nærmere omstændigheder, herunder kriminalitetens grovhed, ligesom i dag også kunne anvendes, selv om en gerningsmand én gang tidligere er straffet med betinget fængsel for ligeartet kriminalitet.

Anvendelsen af betinget fængsel, eventuelt med vilkår om samfundstjeneste, vil afhænge af en samlet vurdering, hvori også indgår gerningsmandens øvrige personlige forhold (ud over eventuelle relevante forstraffe) og kriminalitetens grovhed og art, men der bør ikke opereres med alt for faste udgangspunkter alene baseret på kriminalitetens art.

Der vil være et større rum for at anvende betinget fængsel over for personer under 18 år, herunder et større rum for at anvende betinget fængsel flere gange efter hinanden. Det samme gælder, hvis der i øvrigt foreligger formildende omstændigheder, herunder i tilfælde af for lang sagsbehandlingstid (straffelovens § 82, nr. 13) eller af, at den straffbare handling er begået for lang tid siden (straffelovens § 82, nr. 14).

Omvendt vil der være grund til at udvise tilbageholdenhed med at anvende betinget fængsel ved mere organiseret kriminalitet, dvs. hvor flere gerningsmænd mere systematisk og planlagt i fællesskab begår kriminalitet. Der vil også være grund til at udvise tilbageholdenhed med at anvende betinget fængsel for personfarlig kriminalitet i tilfælde, hvor forurettede er påført betydelige fysiske eller psykiske skader. Det samme gælder som udgangspunkt, hvis kriminaliteten er udøvet over for et særligt værgeløst offer.

Bemærkningerne ovenfor angår hovedprincipperne for valget mellem betinget fængsel og ubetinget fængsel i de hyppigst forekommende tilfælde. Betinget fængsel vil fortsat undtagelsesvis også kunne anvendes ved fængselsstraffe på over 1½ års fængsel.

Bemærkningerne angår endvidere valget mellem ubetinget fængsel og betinget fængsel på det helt overordnede plan og tager dermed sigte på alle betingede fængselsdomme, herunder med vilkår om samfundstjeneste...

...

Der lægges med lovforslaget op til i det væsentlige at videreføre den eksisterende praksis for anvendelse af kombinationsdomme.

Det vil dermed fortsat være sådan, at når der idømmes betinget fængsel, vil udgangspunktet være, at hele fængselsstraffen gøres betinget, og at kombinationsdom kun anvendes forholdsvis sjældent. Det vil også fortsat være sådan, at kombinationsdomme navnlig anvendes ved samtidig pådømmelse af flere uligeartede forhold, samt hvis en rent ubetinget fængselsstraf findes at være for streng, mens en betinget fængselsstraf med vilkår om samfundstjeneste uden nogen ubetinget del forekommer for mild.

Der lægges imidlertid med lovforslaget op til, at det forhold, at domfældte før dommen har været varetægtsfængslet, ikke som sådan kan begrunde anvendelsen af kombinationsdom i stedet for en fuldt ud betinget dom. I det omfang forudgående varetægtsfængsling i dag tillægges betydning for valget mellem helt eller delvis betinget dom, lægges der således op til, at praksis ændres.

...

Straffelovens § 56, stk. 3, om vilkår for betinget fængsel og om prøvetid videreføres uændret som § 56, stk. 2.

Der er med lovforslaget som udgangspunkt ikke lagt op til ændringer i forhold til den eksisterende praksis med hensyn til fastsættelse af vilkår efter straffelovens § 57 (dvs. andre vilkår end vilkår om samfundstjeneste) eller med hensyn til fastsættelse af prøvetid.

Der lægges dog med lovforslaget op til at være opmærksom på, at der kan være behov for i højere grad at fastsætte individuelt tilpassede vilkår i betingede domme, end det sker i dag. Det betyder, at kriminalforsorgen i forbindelse med personundersøgelsen, anklagemyndigheden ved sin sanktionspåstand og domstolene ved afgørelsen bør være opmærksom herpå.

Der lægges med lovforslaget endvidere op til, at prøvetiden i betingede domme om spirituskørsel og kørsel i frakendelsestiden fremover fastsættes på samme måde som i betingede domme om anden kriminalitet. Det betyder i praksis, at prøvetiden i betingede

domme om spirituskørsel og kørsel i frakendelsestiden fremover som udgangspunkt vil skulle fastsættes til 1 år.”

Lovforslaget bygger på Straffelovrådets betænkning nr. 1545 fra 2014 om samfundstjeneste mv., hvoraf fremgår på side 78 ff. bl.a.:

”3. *Generelt om betinget dom*

3.1. *Anvendelsen af betinget dom*

Efter straffelovens § 56 skal retten idømme en betinget dom, hvis retten finder det ”upåkrævet, at straf kommer til fuldbyrdelse”. Bestemmelsen giver retten en bred skønsmæssig beføjelse til at idømme betinget fængsel i stedet for ubetinget fængsel, hvis retten ud fra sagens omstændigheder finder, at anvendelse af ubetinget fængsel er unødvendig. Hverken straffelovens § 56 eller bestemmelsens forarbejder indeholder nærmere anvisninger til domstolene om valget mellem betinget fængsel og ubetinget fængsel. Valget mellem betinget fængsel og ubetinget fængsel er derfor navnlig styret af retspraksis – og i visse tilfælde af forarbejder til bestemte strafbestemmelser – men i mange sager har retten et reelt valg, som foretages ud fra en helt konkret vurdering af den enkelte sag.

Ligesom det gælder for straffastsættelsen i øvrigt – valget mellem bøde eller fængsel og udmålingen af bødens størrelse henholdsvis fængselsstraffens længde – afhænger valget mellem betinget fængsel og ubetinget fængsel overordnet set af dels lovovertrædelsens grovhed, dels gerningsmanden, jf. straffelovens § 80.

For begge forholds vedkommende – lovovertrædelsens grovhed og gerningsmanden – kan der peges på forhold, som taler henholdsvis for betinget fængsel og for ubetinget fængsel.

Hvis lovovertrædelsen er grov, taler det for ubetinget fængsel. Som anført i kapitel 2, afsnit 2.1, ovenfor forekommer det sjældent, at fængselsstraffe på over 1½ år gøres betinget.

Det er imidlertid ikke kun lovovertrædelsens grovhed som udtrykt ved fængselsstraffens længde, der er afgørende for valget mellem betinget og ubetinget fængsel. Ved en række typer af forbrydelser fremgår det af retspraksis – og i nogle tilfælde af lovforarbejder – at udgangspunktet er ubetinget fængsel, dvs. at det forhold, at der er tale om den pågældende type forbrydelse, i sig selv taler for ubetinget fængsel.

...

Hvad angår *gerningsmanden*, er det navnlig af betydning, om den pågældende tidligere er idømt fængsel. Hvis den pågældende tidligere er idømt betinget eller ubetinget fængsel, taler det for nu at idømme ubetinget fængsel. Jo kortere tid der er forløbet fra den tidligere dom til gerningstidspunktet, jo stærkere taler det for ubetinget fængsel. Flere tidligere fængselsstraffe (som ikke ligger mange år tilbage) taler i særlig grad for at idømme ubetinget fængsel.

...

Gerningsmandens familieforhold har også betydning, idet de efter omstændighederne kan tale for betinget fængsel. Som eksempler på forhold, der kan tale for betinget fæng-

sel kan nævnes, at gerningsmanden er enlig forælder, at gerningsmanden passer et familiemedlem med et alvorligt handicap eller en alvorlig sygdom i hjemmet, eller at gerningsmanden lever i et parforhold med mindreårige børn og husstanden vil have svært ved at klare sig økonomisk, hvis gerningsmanden idømmes ubetinget fængsel (eksempelvis fordi den pågældende i så fald må forventes at miste sit arbejde).

...

3.4.3. Anvendelsesområdet for betinget dom

Straffelovrådet har overvejet anvendelsesområdet for betinget dom over for ubetinget dom. Som nævnt i afsnit 3.1 ovenfor forekommer det sjældent, at fængselsstraffe på over 1½ år gøres betinget. Der er derfor visse former for grov kriminalitet, hvor betinget dom allerede på grund af den idømte strafs længde ikke - eller kun helt undtagelsesvis - ville kunne komme på tale. Som eksempler kan nævnes manddrab (herunder forsøg på manddrab), terrorisme (herunder forsøg på terrorisme), voldtægt og samleje med barn under 15 år ved udnyttelse af fysisk eller psykisk overlegenhed.

Endvidere har det stor betydning for valget mellem betinget dom og ubetinget dom, om den pågældende tidligere er straffet for lignende kriminalitet. Ved gentagen kriminalitet falder sandsynligheden for anvendelse af betinget dom i takt med antallet af relevante forstraffe.

Herudover er der imidlertid en række kriminalitetsformer, hvor udgangspunktet ifølge retspraksis er anvendelse af ubetinget fængsel også i førstegangstilfælde, hvor straffen ikke overstiger den ovenfor nævnte grænse på 1½ års fængsel.

...

Efter Straffelovrådets opfattelse er det således vigtigt at have for øje, at et udsagn om, at ubetinget fængsel er den påkrævede straf for en given forbrydelse, i realiteten betyder, at man siger, at en hvilken som helst betinget dom - med de strengest tænkelige vilkår - vil være en utilstrækkelig sanktion.

Straffelovrådet har på den baggrund overvejet, om et alternativ til den nuværende praksis, hvor valget mellem ubetinget fængsel og betinget fængsel beror på en samlet afvejning af en række faktorer, kunne være et mere enkelt system, hvor valget mellem ubetinget fængsel og betinget fængsel som udgangspunkt alene afhænger af fængselsstraffens længde og gerningsmandens eventuelle forstraffe. ...

Straffelovrådet finder imidlertid, at en ændring til som udgangspunkt alene at lægge vægt på fængselsstraffens længde og gerningsmandens eventuelle forstraffe vil være en så væsentlig ændring i forhold til den nuværende ordning, at den i givet fald kun bør gennemføres på grundlag af en bredere overvejelse af reglerne om betinget dom, end kommissoriet - der som nævnt i afsnit 3.4.1 ovenfor tager udgangspunkt i reglerne om samfundstjeneste - giver grundlag for.

Straffelovrådet foreslår således ikke nogen principielle ændringer af den gældende ordning. Straffelovrådet anbefaler dog en vis tilbageholdenhed med at operere med alt for faste udgangspunkter alene baseret på kriminalitetens art. Efter Straffelovrådets opfattelse bør der således, når det i en principiel dom fra en af de højere retter eller i lovforarbejder er tilkendegivet, at udgangspunktet for straffastsættelsen for en given forbrydelse er ubetinget fængsel, stadig være plads til at fravige dette udgangspunkt i konkrete

sager, hvor forholdene taler for det. Det bør således have for øje, at en sådan tilkendegivelse i en dom eller lovforarbejder normalt vil bygge på, hvad der er en passende straf i de typisk forekommende tilfælde, og at ubetinget fængsel ikke nødvendigvis vil være den rigtige straf i mere atypiske tilfælde. Hertil kommer, at udviklingen på det pågældende område kan ændre forudsætningerne for en tilkendegivelse om udgangspunktet for straffastsættelsen i en sådan grad, at udgangspunktet bør kunne fraviges i videre omfang.

Udgangspunktet bør være, at straffe på op til 1½ års fængsel kan gøres betinget, eventuelt med vilkår om samfundstjeneste, hvis gerningsmanden ikke tidligere er straffet med betinget eller ubetinget fængsel for ligeartet kriminalitet. Betinget fængsel vil afhængig af de nærmere omstændigheder, herunder kriminalitetens grovhed, ligesom i dag også kunne anvendes, selv om en gerningsmand én gang tidligere er straffet med betinget fængsel for ligeartet kriminalitet.

Anvendelsen af betinget fængsel, eventuelt med vilkår om samfundstjeneste, bør afhænge af en samlet vurdering, hvori også indgår gerningsmandens øvrige personlige forhold (ud over eventuelle relevante forstraffe) og kriminalitetens grovhed og art.

...

Det bemærkes for fuldstændighedens skyld, at bemærkningerne ovenfor angår hovedprincipperne for valget mellem betinget fængsel og ubetinget fængsel i de hyppigst forekommende tilfælde, og at betinget fængsel undtagelsesvis også kan anvendes ved fængselsstraffe på over 1½ års fængsel.”

Straffelovens § 80, stk. 1 og 2, har følgende ordlyd:

”Ved straffens fastsættelse skal der under hensyntagen til ensartethed i retsanvendelsen lægges vægt på lovovertrædelsens grovhed og på oplysninger om gerningsmanden.

Stk. 2. Ved vurderingen af lovovertrædelsens grovhed skal der tages hensyn til den med lovovertrædelsen forbundne skade, fare og krænkelse samt til, hvad gerningsmanden indså eller burde have indset herom. Ved vurderingen af oplysninger om gerningsmanden skal der tages hensyn til dennes almindelige personlige og sociale forhold, dennes forhold før og efter gerningen samt dennes bevæggrunde til gerningen.”

Straffelovens § 82, nr. 12, lyder:

”Det skal ved straffens fastsættelse i almindelighed indgå som formildende omstændighed,

...

12) at gerningsmanden på grund af den strafbare handling frakendes en af de i § 79 omhandlede rettigheder eller påføres andre følger, der kan sidestilles med straf,”

§ 80 og § 82 blev nyaffattet ved lov nr. 218 af 31. marts 2004. Af forarbejderne (Folketingstidende 2003-04, Lovforslag nr. L 99, tillæg A, side 3320 ff.) fremgår bl.a.:

”Til nr. 2 (§§ 80-84)

Forslaget til §§ 80-82 indeholder nye bestemmelser om straffens fastsættelse til afløsning af straffelovens § 80. Formålet med §§ 80-82 er på baggrund af den eksisterende praksis om straffelovens § 80 at lovfæste en række hensyn om straffastsættelsen.

...

Til § 82

I bestemmelsen lovfæstes en række forhold, som i almindelighed skal indgå som formildende omstændighed ved straffastsættelsen. § 82 tilsigter sammen med § 81 at supplere § 80 ved vægtningen af hensynet til lovovertrædelsens grovhed og gerningsmandens person. Opregningen af formildende omstændigheder i § 82 er ikke udtømmende.

...

Efter § 82, nr. 12, skal det i almindelighed anses som en formildende omstændighed, at gerningsmanden på grund af den strafbare handling frakendes en af de i § 79 omhandlede rettigheder eller påføres andre følger, der kan sidestilles med straf. Bestemmelsen tilsigter at lovfæste den retstilstand, som har udviklet sig i retspraksis i tilknytning til straffelovens § 87. Om en anden følge kan sidestilles med straf, beror på en konkret vurdering. Bestemmelsen kan efter omstændighederne både omfatte følger af faktisk art, og af retlig art, f.eks. udvisning, afskedigelse eller ikendelse af disciplinære foranstaltninger i anledning af det strafbare forhold.”

Loven bygger på Straffelovrådets betænkning nr. 1424/2002 om straffastsættelse og straffesrammer I. Straffelovens § 82, nr. 12, skulle som anført lovfæste den retstilstand, som havde udviklet sig i retspraksis i tilknytning til straffelovens dagældende § 87. Om denne retspraksis er det i betænkningen på side 317 anført bl.a.:

”5.3.2. Princippet i straffelovens § 87 har tillige fundet anvendelse, hvor lovovertrædelsen har påført gerningsmanden særlige skadefølger. Som eksempel kan peges på Højesterets dom, offentliggjort i Ugeskrift for Retsvæsen 1972, s. 583, hvor en 27-årig, der havde kørt motorcykel med en alkoholpromille på 2,62, idømtes 30 dages betinget hæfte under hensyn til sin alvorlige tilskadekomst og muligt forringede udsigter til at kunne fuldføre en påbegyndt uddannelse. Se endvidere Vestre Landsrets dom, offentliggjort i Ugeskrift for Retsvæsen 1985, s. 650, hvor straffen for spirituskørsel i kombination med uagtsomt manddrab blev gjort betinget under hensyn til, at tiltaltes søster var omkommet ved ulykken. Meget alvorlig egenskade eller nærpårørendes død eller alvorlige tilskadekomst kan også føre til tiltalefrafald. Sml. Anklagemyndighedens Årsberetning 1992 s. 95 f.”

Anbringender

T har anført navnlig, at udgangspunktet for strafudmåling i situationer som den foreliggende er ubetinget fængsel. Dette udgangspunkt kan imidlertid fraviges efter en konkret vurdering, hvis ganske særlige forhold gør sig gældende, herunder hvis hensynet til andre personers interesser vejer tungere.

Hensynet til datteren D taler afgørende for anvendelse af en betinget dom, idet D ved ulykken i september 2022 blev påført livsvarige mén i form af lammelse, som indebærer behov for pleje og pasning døgnet rundt.

Hun er Ds primære omsorgsperson og har ansvaret for Ds pleje. Hun er reelt den eneste, der er i stand til på alle tider af døgnet at imødekomme Ds plejebestanden. Siden ulykken i september 2022 har hun været central for Ds velfærd og trivsel. Dette er dokumenteret ved de fremlagte vurderinger og beskrivelser fra bl.a. Rigshospitalet, plejepersonale og X-by Kommune. Når hun har været væk fra D, har det resulteret i forværring af Ds tilstand, bl.a. i form af spiseforstyrrelse og mental regrediering.

Hun varetager Ds behov på fuld forsvarlig vis. Hun er oplært i Ds specialkost, i de sundhedsfaglige plejeopgaver og i de respiratoriske opgaver. Hendes tilstedeværelse er en absolut betingelse for Ds tarv. En ubetinget fængselsstraf vil derfor udgøre en reel risiko for Ds helbred og velfærd.

Ulykken skete for ca. 3½ år siden, og hensynet til retshåndhævelsen kan ikke længere anses for tungtvejende.

Hendes tidligere straffe vedrører forhold, der ligger langt tilbage i tid fra 2016 til 2019, og bør derfor ikke have afgørende betydning for vurderingen af hendes aktuelle personlige forhold.

Hendes personlige forhold er endvidere væsentligt og varigt forbedret siden ulykken i 2022, og hun kan ikke længere anses for at være i risiko for recidiv i en sådan grad, at en ubetinget straf med rimelighed kan anses for påkrævet.

En ubetinget straf udgør et uproportionalt indgreb i Ds mulighed for at få den pleje og pasning, som hun har behov for, idet D vil blive frataget sin primære omsorgsperson med betydelig risiko for, at hendes helbredstilstand forværres.

Anklagemyndigheden har anført navnlig, at straffen skal skærpes til mindst 2 års fængsel, og at fængselsstraffen ikke skal gøres helt eller delvist betinget.

Hovedforholdet (forhold 5) om uagtsom betydelig legemsbeskadigelse efter straffelovens § 249 er begået efter ikrafttrædelsen af lov nr. 290 af 27. februar 2021, hvorved lovgiver tilsigtede at sætte hårdt ind over for hensynsløse trafikanter ved bl.a. at fordoble straffen for vanvidskørsel med betydelig personskade til følge.

Personskaden i hovedforholdet blev forvoldt som led i en kørsel, der ikke blot var særligt hensynsløs, jf. færdselslovens § 118, stk. 10 (nu stk. 12), men også indebar overtrædelse af færdselslovens § 54, stk. 1, nr. 2 (THC-kørsel), § 54, stk. 1, nr. 3 (receptoverskridelse) og § 54, stk. 2 (føreevnekriteriet). En sådan kombination skal efter forarbejderne i sig selv medføre, at der fastsættes en væsentligt strengere straf end normalniveauet på fængsel i 4 måneder til 1 år.

Hertil kommer, at Ts forstraffe ligeledes begrunder en strengere straf. Hun er flere gange tidligere dømt for personfarlig kriminalitet, herunder begået i trafikken. Hun har endvidere haft hurtigt tilbagefald til kriminalitet, idet forholdene blev begået 4-6 måneder efter dom af 22. marts 2022, hvor hun blev idømt betinget førerretsfrakendelse for risikobetonet kørsel.

Det må anses for særdeles groft, at T under kørsel med ca. 80 km/t indtog lattergas i et sådant omfang, at hun kortvarigt mistede bevidstheden og herredømmet over bilen. Ved at gøre dette med to passagerer i bilen, herunder sin 3-årige datter, hvis sikkerhedssele ikke var korrekt fastspændt, tilsidesatte hun bevidst på en særligt hensynsløs måde hensynet til andres sikkerhed. Hensynsløsheden understreges af, at hun dagen forinden ligeledes havde mistet bevidstheden ved at indtage lattergas.

Ved straffastsættelsen skal der endvidere tages hensyn til, at T ud over hovedforholdet (forhold 5) blev fundet skyldig i tilsidesættelse af væsentlige hensyn til færdselssikkerheden ved påkørsel af en fodgænger (forhold 7-8) samt særlig hensynsløs kørsel efter at have indtaget bevidsthedspåvirkende stoffer, hærværk mod en personbil og besiddelse af en kreditkortkniv (forhold 1-4).

På denne baggrund, og da det følger af forarbejderne til strafskærpelsen i 2021, at strafniveauet for de grove tilfælde, som tidligere blev straffet med 8 måneder til 1 års fængsel, skulle

fordobles, og at straffen skulle være endnu højere i de groveste tilfælde, bør straffen fastsættes til mindst 2 års fængsel.

Fængselsstraffen skal være ubetinget, idet T skal idømmes mere end 1½ års fængsel, idet hun tidligere er idømt betinget og ubetinget fængselsstraf for personfarlig kriminalitet begået i forbindelse med trafikale omstændigheder, og idet hun blot 4-6 måneder tidligere var idømt en betinget førerretsfrakendelse for risikobetonet kørsel. Kriminaliteten har haft konsekvenser for andre end datteren, hvilket bestyrker, at retshåndhævelsessyn gør en ubetinget fængselsstraf påkrævet.

Kriminalitetens grovhed og Ts forstraffe indebærer, at hensynet til retshåndhævelsen må veje tungere end hendes personlige forhold. En ubetinget fængselsstraf er påkrævet, uanset at forurettede er hendes datter, og uanset hendes rolle som primær omsorgsperson for datteren. Hverken hensynet til T eller datterens personlige forhold kan begrunde en fravigelse af udgangspunktet om ubetinget fængselsstraf.

Højesterets begrundelse og resultat

Sagens baggrund og problemstilling

T er i sagens hovedforhold fundet skyldig i uagtsom betydelig legemsbeskadigelse under særligt skærpende omstændigheder efter straffelovens § 249, 2. pkt. (nu § 249, stk. 2) ved i september 2022 efter indtagelse af bl.a. lattergas at have kørt frontalt ind i et træ, hvorved hendes 3-årige datter, D, pådrog sig betydelige skader. Hun er endvidere fundet skyldig i overtrædelse af bl.a. færdselslovens § 118, stk. 10 (nu stk. 12) ved i august 2022 efter at have indtaget det bevidsthedspåvirkende stof THC at have ført personbil på en særlig hensynsløs måde. Endelig er hun dømt for overtrædelse af færdselsloven ved i juli 2022 at have påkørt en fodgænger.

Ved byrettens dom blev T straffet med betinget fængsel i 1 år og 8 måneder med vilkår om eventuel misbrugsbehandling. Ved afgørelsen om at gøre straffen betinget lagde byretten afgørende vægt på Ds forhold og hendes afhængighed af Ts tilstedeværelse.

Landsretten skærpede straffen til ubetinget fængsel i 1 år og 9 måneder. Landsretten fandt, at Ds forhold, herunder hendes relation til T, ikke kunne begrunde undtagelsesvist at gøre straffen helt eller delvist betinget.

For Højesteret angår sagen straffastsættelsen, navnlig om fængselsstraffen skal gøres helt eller delvist betinget.

Straffastsættelsen

Som nævnt er T i sagens hovedforhold fundet skyldig i uagtsom betydelig legemsbeskadigelse under særligt skærpende omstændigheder efter straffelovens § 249, 2. pkt. (nu § 249, stk. 2). Forholdet blev begået, da hun i september 2022 var fører af en personbil efter at have indtaget bevidsthedspåvirkende stoffer (THC, Oxazepam og Tramadol). Under kørslen indtog hun endvidere lattergas i et sådant omfang, at hun kortvarigt besvimede og dermed mistede herredømmet over bilen, der fortsatte over i modsatte retning og kørte frontalt ind i et træ. Ved påkørslen fik D, der sad på bagsædet og ikke var fastspændt korrekt, betydelige skader i form af flere brud på ryg og nakke og operationskrævende skader på tarmene.

Som følge af de skader, D blev påført ved ulykken, har hun permanent mistet førligheden, idet hun er blevet lam i arme og ben. Hun er i respiratorisk behandling døgnet rundt og vil være det resten af livet. Som følge af skaderne ernæres hun gennem sonde. Hun har fået anlagt kolostomi og har permanent brug for urinvejskateter.

Efter kriminalitetens art, grovhed og alvor samt Ts forstraffe tiltræder Højesteret, at straffen fastsættes til fængsel i 1 år og 9 måneder.

Straffen er fastsat som en tillægsstraf til Retten i Glostrups dom af 27. maj 2024, jf. straffelovens § 89.

Højesteret finder, at straffen efter kriminalitetens art, grovhed og alvor og Ts forstraffe som udgangspunkt skal være ubetinget.

Spørgsmålet er, om der efter de personlige oplysninger om T og D er grundlag for undtagelsesvist at fravige dette.

Ved denne vurdering lægger Højesteret vægt på oplysningerne fra bl.a. Rigshospitalet og X-by Kommune, hvorefter Ds særlige situation indebærer mange plejemæssige opgaver, som kræver et godt kendskab til hende, hendes psyke og udfordringer. T, der er Ds primære omsorgsperson, og som ifølge oplysningerne er den eneste, der har overblikket over de komplekse plejeopgaver, har siden ulykken i 2022 varetaget Ds pleje relevant, sikkert og kompetent, herunder når der er behov for sugning af Ds luftveje, skylning af katetre, stomipleje og pleje af D i det hele taget.

Efter oplysningerne er D knyttet til T og søger hende naturligt i situationer, hvor hun har behov for tryk, støtte eller følelsesmæssig regulering. Ds tilknytning til T fremstår som en stabil og central faktor i Ds hverdag, der er af stor betydning for hendes daglige trivsel.

Det er den lægefaglige vurdering, at relationen mellem D og T er yderst vigtig for D, og at der vil være stor risiko for mistriksel, øget sygelighed og psykisk regression, hvis D adskilles fra sin mor.

Højesteret lægger efter det anførte til grund, at det vil få alvorlige konsekvenser for D, herunder for hendes trivsel, pasning og pleje, hvis hun adskilles fra sin mor, der som nævnt er hendes primære omsorgsperson. Dette taler for en betinget straf.

Højesteret lægger ved vurderingen endvidere vægt på den "straf", der for T ligger i, at hendes datter ved ulykken blev påført meget alvorlige og livsvarige skader, jf. herved straffelovens § 82, nr. 12, hvorefter det ved straffens fastsættelse i almindelighed skal indgå som en formildende omstændighed, at gerningsmanden på grund af den strafbare handling påføres følger, der kan sidestilles med straf. Dette taler også for en betinget straf.

På denne baggrund og efter en samlet vurdering finder Højesteret, at der uanset kriminalitetens art, grovhed og alvor samt Ts forstraffe er grundlag for undtagelsesvist at gøre straffen betinget.

Efter personundersøgelsen fra marts 2026 er der ikke grundlag for at fastsætte vilkår om misbrugsbehandling eller andre særvilkår.

Konklusion

Højesteret stadfæster landsrettens dom med den ændring, at straffen gøres betinget på vilkår som bestemt nedenfor.

Thi kendes for ret:

T straffes med fængsel i 1 år og 9 måneder. Straffen skal ikke fuldbyrdes, hvis T ikke begår strafbart forhold i 2 år fra denne dom.

Statskassen skal betale sagens omkostninger for landsret og Højesteret.